

25 Φεβρουαρίου 2012

Κυριακή της Τυροφάγου

Ορθοδοξία / Θεολογία

Πρωτοπρεσβύτερος Αλέξανδρος Σμέμαν (†)

Φτάσαμε πια στις τελευταίες μέρες πριν από τη Μεγάλη Σαρακοστή. Ήδη κατά την εβδομάδα της Απόκρεω που είναι πριν από την Κυριακή της Συγγνώμης, δύο μέρες - η Τετάρτη και η Παρασκευή - ξεχωρίστηκαν να ανήκουν στη Σαρακοστή. Θεία Λειτουργία δεν τελέστηκε και η όλη τυπική διάταξη στις ακολουθίες έχει πάρει τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της Μεγάλης Σαρακοστής. Στον Εσπερινό της Τετάρτης χαιρετίζουμε τη Μεγάλη Σαρακοστή με τούτο τον ωραιότατο ύμνο:

Ανέτειλε το έαρ της νηστείας, και το ανθος της μετάνοίας αγνίσωμεν ουν εαυτούς αδελφοί, οπό παντός μολυσμού, τω φωτοδότη ψάλλοντας, είπωμεν δόξα σοι, μόνε φιλάνθρωπε.

Κατόπιν, το Σάββατο της Τυροφάγου η Εκκλησία μας «ποιεί μνεΐαν πάντων των εν ασκήσει λαμπάντων άγιων ανδρών τε και γυναικών». Οι άγιοι είναι τα πρότυπα που θ' ακολουθήσουμε, οι οδηγοί στη δύσκολη τέχνη της νηστείας και της μετάνοιας

Στον αγώνα που πρόκειται ν' αρχίσουμε δεν είμαστε μόνοι:

Δεύτε άπαντες πιστοί, τας των οσίων Πατέρων, χορείας υμνήσωμεν. Αντώνιον τον κορυφαίον, τον φαεινόν Εύθύμιον, και έκαστον και πάντας όμού και τούτων ώσπερ Παράδεισον άλλον τρυφής. τας πολιτείας νοητώς διεξερχόμενοι, τερπνώς ανακράξωμεν...

Έχουμε βοηθούς και παραδείγματα:

Των Μοναστών τα πλήθη, τους καθηγητάς νυν τιμώμεν. Πατέρες, όσοι: δι' υμών γαρ τον τρίβον, την όντως ευθείαν πορεύεσθαι έγγνωμεν μακάριοι έστέ τω Χριστώ δουλεύσαντες...

Τελικά έρχεται η τελευταία μέρα, που συνήθως, την ονομάζουμε Κυριακή της συγγνώμης, αλλά έχει και ένα άλλο λειτουργικό όνομα που θα πρέπει να θυμόμαστε: «της από του Παραδείσου της τρυφής εξορίας του Πρωτόπλαστου Αδάμ». Το όνομα αυτό συνοψίζει ουσιαστικά την πλήρη προπαρασκευή για τη Μεγάλη Σαρακοστή. Ξέρουμε ότι ο άνθρωπος πλάστηκε για να ζει στον Παράδεισο, για τη γνώση του Θεού και την κοινωνία μαζί Του. Η αμαρτία του όμως τον απομάκρυνε άπα την ευλογημένη ζωή και έτσι η ύπαρξη του στη γη είναι μια εξορία. Ο Χριστός, ο Σωτήρας του κόσμου, ανοίγει την πόρτα του Παραδείσου στον καθένα που Τον ακολουθεί, και η Εκκλησία με τα να μας αποκαλύπτει την ομορφιά της Βασιλείας, κάνει τη ζωή μας μια προσκυνηματική πορεία προς την ουράνια πατρική γη.

Έτσι, αρχίζοντας τη Μεγάλη Σαρακοστή είμαστε σαν τον Αδάμ:

Εξεβλήθη Αδάμ του Παραδείσου, δια της βρώσεως διο και καθεζόμενος απέναντι τούτου, ωδύρετο ολολλύζων, ελεινή τη φωνή και έλεγεν οίμοι, τι πέπονθα ο τάλας εγώ! Μίαν εντολήν παρέβην την του Δεσπότου, και των αγαθών παντοίων εστέρημαι. Παράδεισε αγιώτατε, ο δι' εμέ πεφυτευμένος, και δια την Εύαν κεκλεισμένος, ικέτευε τω σε ποιήσαντι, καμέ πλάσαντι, όπως των σων ανθέων πλησθήσωμαι. Διο και προς αυτόν ο Σωτήρ• το εμόν πλάσμα ου θέλω απολέσθαι, αλλά βούλομαι τούτο σώζεσθαι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν ότι τον ερχόμενον προς με, ου μη εκ βάλω έξω.

Η Μεγάλη Σαρακοστή είναι η απελευθέρωση μας από τη σκλαβιά της αμαρτίας, από τη φυλακή του «κόσμου τούτου». Και το ευαγγελικό ανάγνωσμα αυτής της Κυριακής (Ματθ. 6, 14-21) θέτει τους όρους για μια τέτοια απελευθέρωση. Πρώτος όρος είναι η νηστεία - η άρνηση δηλαδή να δεχτούμε τις επιθυμίες και τις ανάγκες της «πεπτωκυίας» φύσης μας σαν ομαλές, η προσπάθεια να

ελευθερωθούμε από τη δικτατορία της σάρκας και της ύλης πάνω στο πνεύμα. Για να είναι αποτελεσματική η νηστεία μας δεν πρέπει να είναι υποκριτική, δηλαδή «προς το θεαθήναι». Να μη φαινόμεσθε «τοις ανθρώποις νηστεύοντες», αλλά «τω Πατρί ημών τω εν τω κρύπτω». Δεύτερος όρος είναι η συγγνώμη. «Εάν αφήτε τοις ανθρώποις τα παραπτώματα αυτών, αφήσει και υμίν Ο Πατήρ υμών ο ουράνιος», (Ματθ. 6,14). Ο θρίαμβος της αμαρτίας, το κύριο σημάδι του ρόλου της πάνω στον κόσμο, είναι η διαίρεση, η αντίθεση, ο χωρισμός, το μίσος. Έτσι το πρώτο σπάσιμο σ' αυτά το φρούριο της αμαρτίας είναι η συγχωρητικότητα: «η επιστροφή στην ενότητα, στην σύμπνοια, στην αγάπη». Το να συγχωρήσω κάποιον σημαίνει να βάζω ανάμεσα σε μένα και στον «εχθρό» μου την ακτινοβόλα συγχώρεση του ίδιου του Θεού. Το να συγχωρήσω είναι να αγνοήσω τα απελπιστικό αδιέξοδο στις ανθρώπινες σχέσεις και να τα αναφέρω στο Χριστό. Συγχώρεση πραγματικά είναι ένα πέρασμα της Βασιλείας του Θεού μέσα στον αμαρτωλό και «πεπτωκότα» κόσμο.

Ουσιαστικά η Μεγάλη Σαρακοστή αρχίζει με τον Εσπερινό αυτής της Κυριακής. Αυτή η μοναδική σε βάθος και ωραιότητα ακολουθία έχει δυστυχώς εκλείψει από αρκετές εκκλησίες. Όμως παρ' όλα αυτά τίποτε, άλλο δεν αποκαλύπτει καλύτερα το χαρακτηριστικό τόνο της Μεγάλης Σαρακοστής στην Ορθόδοξη Εκκλησία και πουθενά αλλού δε διακηρύσσεται τόσο καλά η έντονη πρόσκληση στον άνθρωπο. Η ακολουθία αρχίζει με τον κατανυκτικό εσπερινό όπου ο ιερέας είναι ντυμένος με λαμπερά άμφια. Τα κατανυκτικά στιχηρά που λέγονται ύστερα από τον ψαλμό «Κύριε εκέκραξα προς Σε...» αναγγέλλουν τον ερχομό της Μεγάλης Σαρακοστής και, πέρα απ' αυτή, τον ερχομό του Πάσχα!

Τον της Νηστείας καιρόν, φαιδρώς απαρξώμεθα, προς αγώνας πνευματικούς εαυτούς υποβάλλοντες• αγνίσωμεν την ψυχήν, την σάρκαν καθάρωμεν νηστεύσωμεν ώσπερ εν τοις βρώμασιν εκ παντός πάθους, τας αρετάς τρυφώντες του Πνεύματος• εν αις διατελούντες ποθώ, αξιωθείημεν πάντες, κατιδείν το πάνσεπτον πάθος Χριστού του Θεού, και το άγιον Πάσχα, πνευματικώς εναγαλλιωμένοι.

Κατόπιν γίνεται η είσοδος του Ευαγγελίου με τον εσπερινό ύμνο: «φως ιλαρόν αγίας δόξης...». Ο ιερέας τώρα προχωρεί προς την Ωραία Πύλη για ν' αναφωνήσει το εσπερινό Προκείμενο που πάντοτε αναγγέλλει το τέλος της μιας και την αρχή της άλλης μέρας. Το Μέγα προκείμενο αυτής της ημέρας αναγγέλλει την αρχή της Μεγάλης Σαρακοστής.

Μη αποστρέψης το πρόσωπο σου από του παιδός σου, ότι θλίβομαι• ταχύ επάκουσόν μου' πρόσχες τη ψυχή μου, και λύτρωσαι αυτήν.

Ακούστε τη θαυμάσια μελωδία του στίχου τούτου, αυτή την κραυγή που ξαφνικά γεμίζει την εκκλησία «... ότι θλίβομαι!» – και θα καταλάβετε το σημείο από το οποίο ξεκινάει η Μεγάλη Σαρακοστή: το μυστηριώδες μίγμα της ελπίδας με την απογοήτευση, του φωτός με το σκοτάδι. Η όλη προετοιμασία έφτασε πια στο τέλος. Στέκομαι μπροστά στο Θεό, μπροστά στη δόξα και στην Ομορφιά της Βασιλείας Του. Συνειδητοποιώ ότι ανήκω σ' αυτή, ότι δεν έχω άλλη κατοικία, ούτε άλλη χαρά, ούτε άλλο σκοπό. Συναισθάνομαι ακόμα ότι είμαι εξόριστος από αυτή μέσα στο σκοτάδι και στη λύπη της αμαρτίας γι' αυτό «θλίβομαι»! Τελικά παραδέχομαι ότι μόνο ο Θεός μπορεί να με βοηθήσει σ' αυτή τη θλίψη, ότι μόνον σ' Αυτόν μπορώ να πω «πρόσχες τη ψυχή μου». Μετάνοια πάνω απ' όλα, είναι το απελπισμένο κάλεσμα για τη Θεία βοήθεια.

Πέντε φορές επαναλαμβάνουμε αυτό το Προκείμενο. Και τότε να! η Μεγάλη Σαρακοστή αρχίζει. Τα φωτεινά χρωματιστά άμφια και καλύμματα του ναού αλλάζουν τα φώτα σβήνουν. Ο ιερέας εκφωνεί τις αιτήσεις, ο χορός απαντάει με τα «Κύριε ελέησον» την κατ' εξοχήν σαρακοστιανή απάντηση. Για πρώτη φορά διαβάζεται η προσευχή του Αγίου Εφραίμ που συνοδεύεται από μετάνοιες. Στο τέλος της ακολουθίας όλοι οι πιστοί πλησιάζουν τον ιερέα και ο ένας τον άλλο, ζητώντας την αμοιβαία συγχώρηση. Αλλά καθώς γίνεται αυτή η ιεροτελεστία της συμφιλίωσης, καθώς η Μεγάλη Σαρακοστή εγκαινιάζεται μ' αυτή την κίνηση της αγάπης, της ενότητας και της αδελφοσύνης, ο χορός ψάλλει πασχαλινούς ύμνους. Πρόκειται τώρα πια να περιπλανηθούμε σαράντα ολόκληρες μέρες στην έρημο της Μεγάλης Σαρακοστής. Όμως από τώρα βλέπουμε να λάμπει στο τέλος το φως της Ανάστασης, το φως της Βασιλείας του Θεού.

Πηγή: Alexander Schmemmann, *Μεγάλη Σαρακοστή: Πορεία προς το Πάσχα*, Εκδόσεις Ακρίτας

<http://bit.ly/14I9Exi>